

LIETUVOS
RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖS
KANCELIARIJA

2024–2025 M. ATVIROS VYRIAUSYBĖS PLANAS

Bendradarbiavimas ir
partnerystė –
viešojo sektoriaus tvarių
sprendimų sąlyga

PRITARTA
Ministerijų atstovų pasitarime
2023 m. rugsėjo 12 d.

Open
Government
Partnership

Santrauka

Atviros Vyriausybės plano tikslas | Atverti viešojo valdymo procesus visuomenei sprendžiant aktualiausias artimiausių metų atvirumo srities problemas. Planas rengiamas pagal tarptautinės iniciatyvos „Atviros Vyriausybės partnerystė“ principus (skaidrumas, atskaitomybė, visuomenės dalyvavimas) siekiant nuoseklaus Lietuvos dalyvavimo šioje bendruomenėje. 2024–2025 m. planu siekiama užtikrinti viešojo sektoriaus sprendimų tvarumą stiprinant nuolatinį bendradarbiavimą su piliečiais.

Aktualiausios problemos 2024–2025 m. laikotarpiu | [Atviros Vyriausybės darbo grupė](#), sudaryta iš atvirumo srities ekspertų, akademikų, viešojo, nevyriausybinių ir privataus sektorių atstovų, balsavimo metu išsirinko tris [aktualiausias problemas](#):

- Neveikiantis viešųjų konsultacijų mechanizmas ir veiksmingų technologinių sprendimų trūkumas.
- Duomenų panaudojimo priimant sprendimus viešajame sektoriuje trūkumas.
- Viešojo sektoriaus ir visuomenės dialogo bei grįžtamojo ryšio trūkumas.

Plano veiksmai | 2024–2025 m. numatyti trys veiksmai, prisidėsiantys prie sprendimų tvarumo ir paslaugų kokybės gerinimo:

	Veiksmas	Atsakingos įstaigos
I.	Išgryninti teisėkūros procesą priimant įstaigos bei Vyriausybės lygmens sprendimus ir sukurti bendrą teisėkūros stebėsenos sistemą	Teisingumo ministerija ir Vyriausybės kanceliarija
II.	Formuoti į klientą orientuotą požiūrį ir juo grįstas dialogo praktikas viešajame sektoriuje	Viešojo valdymo agentūra, Vyriausybės kanceliarija ir Vidaus reikalų ministerija
III.	Sukurti sąlygas ir užtikrinti bendrakūrybos proceso plėtrą	Vyriausybės kanceliarija

Sėkmės sąlygos | Sėkmingam Atviros Vyriausybės plano įgyvendinimui reikalingos šios sąlygos:

- Visi plano veiksmai skatina ugdyti duomenų panaudojimo priimant sprendimus gebėjimą. Visi veiksmai įgyvendinami grindžiantis duomenimis (tiek viešųjų konsultacijų rezultatais, tiek statistiniais ar kitais duomenimis).
- Visi plano veiksmai vykdomi bendradarbiaujant ir įtraukiant suinteresuotas šalis – ne tik tiesiogiai paliečiamas grupes (valstybės tarnautojus, nevyriausybinių organizacijų (NVO) atstovus, šalies gyventojus), bet ir ekspertus, gerųjų praktikų iniciatorius.
- Įgyvendinant plano veiksmus siekiama pokyčių ne tik valstybės, bet ir savivaldos lygmenyje.

Turinys

Santrauka	2
Įvadas	4
Atvirumo plėtros iniciatyvos	6
Atviros Vyriausybės plano rengimas	8
I. Atviros Vyriausybės plano rengimo koncepcijos ir probleminių sričių patvirtinimas Atviros Vyriausybės darbo grupėje	10
II. Sprendimų paieška.....	15
III. Įsipareigojimų atranka.....	16
IV. Galutinio Atviros Vyriausybės plano patvirtinimas	18
2024-2025 m. Atviros Vyriausybės plano veiksmai	19

Įvadas

Bendradarbiavimu ir partneryste grindžiamas viešasis valdymas prisideda ne tik prie valstybės ir savivaldybių institucijų skaidrumo ir atskaitingumo, bet ir jų teikiamų paslaugų ir priimamų sprendimų kokybės. Per artimiausius dvejus metus, įgyvendinant 2024–2025 m. atviros Vyriausybės plano (toliau – Planas) veiksmus, bus siekiama kryptingų šios srities pokyčių.

Atvirumas viešajame valdyme – daugelio svarbiausių šalies strateginių dokumentų siekis. Vienas iš **2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano** (toliau – Nacionalinis pažangos planas) uždavinių – tobulinti viešojo valdymo sistemą, didinti jos efektyvumą ir atvirumą.¹ Siekiant praktiškai įgyvendinti šį tikslą, atvirumo plėtros politika formuojama ir žemesnio lygmens strateginiuose dokumentuose – 2022 m. patvirtinta **Viešojo valdymo plėtros programa** ir jai įgyvendinti skirta pažangos priemonė „Sukurti sąlygas atvirumo plėtrai viešajame sektoriuje“.² Remiantis šia priemone gali būti skiriama lėšų Plano veiksmams, atrinktiems bendradarbiaujant su pilietinės visuomenės, akademikų, privataus sektoriaus atstovais bei įgyvendinančiomis institucijomis, įgyvendinti. Atvirumo siekis numatomas ir Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje (toliau – Vyriausybės programa). Joje išskirti veikimo principai (atviri duomenys, atskaitomybė, diskusija ir žiniomis grįsti sprendimai, bendradarbiavimas, interesų derinimas, reputacijos stiprinimas bei atvira vyriausybės komunikacija) atsispindėjo rengiant ankstesnį (2021–2023 m.) Atviros Vyriausybės planą ir tampa kelrodžiu tęsiant atviros Vyriausybės veiklas.

Pradėjus rengti Planą, suburta **Atviros Vyriausybės darbo grupė** (suinteresuotųjų šalių forumas, angl. *multi-stakeholder forum*) sutarė dėl svarbiausių atvirumo problemų:

- **Neveikiantis viešųjų konsultacijų mechanizmas ir veiksmingų technologinių sprendimų trūkumas** | Nepaisant daugelio teigiamų pokyčių ir didėjančio suvokimo apie viešųjų konsultacijų svarbą, konsultavimasis su piliečiais išlieka reta viešojo sektoriaus praktika priimant sprendimus. Organizuojant įtraukimą, šiems procesams stinga nuoseklumo, kūrybiškumo ir konkretaus rezultatų panaudojimo. Dalis šalies institucijų su visuomene konsultuojasi gana formaliai, nesiekia į konsultacijas įtraukti daugiau piliečių, turinys pateikiamas biurokratine ir sudėtinga forma, o įtraukimo procesai yra sporadiški ir retai planuojami.
- **Duomenų panaudojimo priimant sprendimus viešajame sektoriuje trūkumas** | Duomenys priimant sprendimus vis dar nepakankamai panaudojami, tad problemos viešajame sektoriuje sprendžiamos reaktyviai (kai problemos tampa akivaizdžios), o blogiausiu atveju – subjektyviai (pagal eksperto arba politiko nuomonę). Trūkstant

¹ Nacionalinio pažangos plano 5 uždavinys (tobulinti viešojo valdymo sistemą, didinti jos efektyvumą ir atvirumą).

² Pažangos priemonė skelbiama <https://lrvk.lrv.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai>.

kokybiškos duomenų analitikos, kyla didelė rizika priimamų sprendimų kokybei, o esant netikėtoms situacijoms viešasis sektorius tampa pažeidžiamas, negali efektyviai užsiimti problemų prevencija.

- **Viešojo sektoriaus ir visuomenės dialogo bei grįžtamojo ryšio trūkumas** | Apklausos rodo vis dar didelį nepasitikėjimą viešojo valdymo institucijomis, ypač priimančiomis sprendimus. Stingant pasitikėjimo, visuomenės atstovai retai įsitraukia į viešojo valdymo procesus, nevertina teikiamų paslaugų kokybės, taip pat netiki, kad gali prisidėti prie priimamų sprendimų ar kitaip daryti jiems įtaką. Kita vertus, viešosios įstaigos taip pat vis dar stokoja aktyvumo ir gebėjimų įtraukti visuomenę į sprendimų priėmimą, gyvesnio, nuoširdesnio bendradarbiavimo su visuomene ir grįžtamojo ryšio.

Bendrakūrybos būdu (pasitelkiant kūrybines dirbtuves ir susitikimus su suinteresuotomis šalimis) buvo išgrynintos svarbiausios problemos ir nuspręsta įgyvendinti tris veiksmus, susijusius su sprendimų priėmimo kokybės ir dialogo su visuomene užtikrinimu. Plane numatomi šie veiksmai:

- I. **Išgryninti teisėkūros procesą priimant įstaigos bei Vyriausybės lygmens sprendimus ir sukurti bendrą teisėkūros stebėsenos sistemą** | Atsakingos įstaigos – Teisingumo ministerija ir Vyriausybės kanceliarija
- II. **Formuoti į klientą orientuotą požiūrį ir juo grįstas dialogo praktikas viešajame sektoriuje** | Atsakingos įstaigos – Viešojo valdymo agentūra, Vyriausybės kanceliarija ir Vidaus reikalų ministerija
- III. **Sukurti sąlygas ir užtikrinti bendrakūrybos proceso plėtrą** | Atsakinga įstaiga – Vyriausybės kanceliarija

Įgyvendinamais veiksmais bus siekiama prisidėti prie atvirumo plėtros viešajame sektoriuje užtikrinant glaudesnį valdžios ryšį su gyventojais bei duomenimis pagrįstą sprendimų priėmimo procesą. Plano poveikis prisidės prie sėkmės rodiklių, nurodytų Vyriausybės programoje bei Nacionaliniame pažangos plane:

- visuomenės pasitikėjimas Vyriausybe (siektinas rezultatas 2024 m. – 35 proc.);
- korupcijos suvokimo indeksas (siektinas rezultatas 2024 m. – 70 balų);
- gyventojų, pasitikinčių valstybės institucijomis ir įstaigomis, dalis (siektina tarpinė reikšmė, 2025 m. – 75 proc.);
- gyventojų, per paskutinius 12 mėnesių dalyvavusių sprendžiant viešuosius vietos reikalus, dalis (siektina tarpinė reikšmė 2025 m. – 40 proc.).

Atvirumo plėtros iniciatyvos

Iki šiol remiantis Atviros Vyriausybės planais, įgyvendinta daug iniciatyvų skirtingose srityse: finansų ir viešųjų pirkimų skaidrumo, pilietinės visuomenės plėtros, viešojo sektoriaus paslaugų kokybės gerinimo ir kt. Tarptautinė bendruomenė puikiai įvertino šias priemones: atvirų finansų portalą „LietuvosFinansai.lt“, Pilietinės visuomenės (NVO) duomenų bazę, Nacionalinį NVO fondą.

Lietuva atvirumo siekia remdamasi ne tik Atviros Vyriausybės planais, bet ir kitais strateginiais dokumentais bei veiklos kryptimis. Nacionaliniame pažangos plane ir juo remiantis parengtoje 2021–2030 m. Viešojo valdymo plėtros programoje **atvirumo viešajame sektoriuje plėtra numatyta kaip viena prioritetinių krypčių** siekiant tobulinti priimamų sprendimų kokybę bei stiprinti visuomenės pasitikėjimą valstybės institucijomis. Pagal šiuos dokumentus parengta pažangos priemonė „Sukurti sąlygas atvirumo plėtrai viešajame sektoriuje“, kurios pagrindu gali būti skiriamos lėšos atvirumo pokyčiams įgyvendinti.

Vyriausybės kanceliarija, koordinuodama Atviros Vyriausybės veiklas, iki 2022 m. įgyvendino projektą „Atviros Vyriausybės iniciatyvos“. Projekto tikslas – skatinti atvirumo plėtrą viešajame sektoriuje ir ugdyti sektoriaus darbuotojų gebėjimus įtraukti visuomenę į priimamus sprendimus. Kitas susijusias veiklas taip pat vysto Vyriausybės kanceliarija, bendradarbiaudama su ministerijomis ir įstaigomis, burdama gerųjų praktikų tinklus (vienas yra skirtas asmenų aptarnavimo kokybei gerinti, o kitas – prisidėti prie viešųjų konsultacijų kokybės skatinimo ministerijose). Lietuva taip pat dalyvauja įvairiuose tarptautiniuose formatuose – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) Atviros Vyriausybės darbo grupėje bei tarptautinėje „Atviros Vyriausybės partnerystės“ veikloje.

Nors nėra patvirtinto atvirumo politikos koordinavimą reglamentuojančio atskiro strateginio dokumento, per pastaruosius metus ieškota būdų, kurie leistų labiau sutelkti atvirumo siekiančias organizacijas ir prisidėti prie atvirumo plėtros viešajame sektoriuje:

- **Viešųjų konsultacijų kokybės užtikrinimas** | 2022 m. priimti Vyriausybės darbo reglamento pakeitimai, kuriais nustatyta **išsamesnė viešųjų konsultacijų rengiant sprendimus tvarka**. Pakeitimais nustatyti konsultavimosi su visuomene atvejai, kokiu tikslu ir kokia informacija bei duomenys paprastai gali būti renkami konsultavimosi metu; nurodyti galimi konsultavimosi būdai: apklausos, interviu, konferencijos, vieši klausymai, grupinės diskusijos ir kt.; nustatyta, kur skelbiama informacija apie konsultavimosi pradžia ir rezultatus; patikslinti reikalavimai, kaip rezultatai pateikiami sprendimų priėmėjui.
- **Bendrakūrybos plėtra ir visuomenės įtraukimas** | 2023 m. baigta rengti valstybės pažangos strategija „Lietuva 2050“. Viena iš strateginių jos ambicijų yra „**Piliečių kuriama demokratija: patikima, atvira, telkianti**“, o vienas iš principų – atvirumo ir

įtraukimo principas. Pagal šį principą su piliečiais ne tik galima konsultuotis, bet su jais turėtų būti „palaikomas nuolatinis dialogas ir kuriamos naujos idėjos“. Tai reiškia, kad kinta valstybės požiūris į pilietį: iš naujosios viešosios vadybos, kurioje piliečiai suvokiami kaip klientai, pasyviai reaguojantys į valdžios pasiūlymus, pereinama į kūrybą kartu ir sprendimų bendrasavininkyste grįstą santykį. Ši kaita atveria galimybę naujoms *CivicTech* ir tiesiog *civ* iniciatyvoms (bei produktų naudojimui), kuriose piliečiai galėtų ne tik pasisakyti už ar prieš, bet ir kurti sprendimus kartu. Kita vertus, tam reikalingas didelis kultūrinis ir nuostatų pokytis valdžios institucijose tam, kad pasidalijimas galia su piliečiais taptų komfortiškas ir kartu atsirastų naujų, kokybišką piliečių įtraukimą garantuojančių gebėjimų. Rengiant šį dokumentą įtraukta apie 2 500 gyventojų, išbandyta įvairių bendrakūrybos formų, tarp jų – diskusijos su piliečiais įvairiuose regionuose ir svarstomosios demokratijos pagrindu organizuota [Piliečių taryba](#).

- **Atvirumo plėtros vertinimas** | Šiuo metu rengiama metodika, skirta atvirumo plėtrai vertinti. [Atvirumo brandos vertinimo metodika bus viešojo valdymo rodiklių indeksu dalis](#). Šiuo metu ji rengiama kartu su kitų viešojo valdymo rodiklių vertinimo metodika. Planuojama, kad atvirumo brandos vertinimo metodiką sudarys trys tematinės sritys: [skaidrumas](#), [atskaitingumas](#) ir [dalyvavimas](#), rodikliai matuos įstaigų bendradarbiavimo su visuomene kokybę, viešosios informacijos prieinamumą ir viešųjų konsultacijų mastą. Metodika rengiama Vidaus reikalų ministerijos užsakymu, bendradarbiaujant su EBPO. Greta to, EBPO šiuo metu rengia Atviro, įtraukaus ir atstovaujancio valdymo indeksą (angl. *OECD Open, Participatory and Representative Government Index*), pagal kurį bus vertinamas visų EBPO valstybių atvirumo lygis.
- **Atviros Vyriausybės (toliau – darbo grupė)** | Tai koordinacinė, tęstinės veiklos, patariamoji, tarpsektorinė [bendradarbiavimo platforma](#), skirta atvirumo pokyčiams viešajame sektoriuje skatinti ir jų įgyvendinimui koordinuoti. Darbo grupę sudaro [viešojo, nevyriausybinių bei privataus sektorių atstovai ir atvirumo srities ekspertai](#). Darbo grupė svarsto kitus klausimus, susijusius su atviro viešojo valdymo plėtra Lietuvoje, vertina strateginių dokumentų, susijusių su atvirumo plėtra, pažangą, teikia pasiūlymus dėl atvirumo iniciatyvų įgyvendinimo, gerosios patirties sklaidos ir atvirumo srities inovacijų taikymo viešajame sektoriuje. Darbo grupės sudėtis patvirtinta [Vyriausybės kanclerio 2023 m. vasario 6 d. įsakymu Nr. V-25](#).

Atviros Vyriausybės plano rengimas

Plano rengimo principai | Planas buvo rengiamas atsižvelgiant į vieną pagrindinių atviro valdymo principų – visų suinteresuotų šalių įtraukimą į bendrą dialogą, vedantį sprendimų link. Proceso metu ieškota tinkamų būdų išgirsti NVO, verslo, valstybinių institucijų ir įstaigų bei piliečių lūkesčius dėl būsimų Plano veiksmų ir jų įgyvendinimo.

Darbo grupė kaip suinteresuotųjų šalių forumas | Šiuo forumu užtikrinamas atsakingas Lietuvos dalyvavimas tarptautinėje iniciatyvoje „Atviros Vyriausybės partnerystė“. Suinteresuotųjų šalių forumas prisideda prie nacionalinių „Atviros Vyriausybės partnerystės“ veiksmų planų kūrimo, jų įgyvendinimo stebėsenos ir vertinimo.³

Plano rengimo trukmė ir eiga | Planas pradėtas rengti 2023 m. vasarį, o darbo grupei perduotas tvirtinti 2023 m. rugpjūtį. Per šį laikotarpį suinteresuotos šalys buvo kviestos dalyvauti viešosiose konsultacijose ir kūrybinėse dirbtuvėse. Galutinai Planas patvirtintas ministerijų atstovams pritarus ministerijų atstovų (viceministrų, ministerijų kanclerių) pasitarime, kuris įvyko 2023 m. rugsėjo 12 d. Išsami Plano rengimo eiga pateikiama šiame skyrelyje.⁴

³ Daugiau informacijos: <https://epilietis.lrv.lt/lt/atviros-vyriausybes-darbo-grupe>.

⁴ Daugiau informacijos apie plano eigą galima rasti: <https://epilietis.lrv.lt/lt/atvira-vyriausybe-3/atviros-vyriausybes-partneryste/sestasis-veiksmu-planas>

Vasario –
kovo mėn.

Darbo grupės
susitikimai

Atrinktos pagrindinės
spręstinos problemos

Neveikiantis viešųjų konsultacijų
mechanizmas bei veiksmingų technologinių
sprendimų trūkumas

Duomenų panaudojimo trūkumas priimant
sprendimus viešajame sektoriuje

Viešojo sektoriaus ir visuomenės dialogo bei
grįžtamojo ryšio trūkumas

Balandžio
mėn.

Moderuotas bendrakūrybos
procesas pagal kiekvieną
spręstiną problemą

47 dalyviai iš įvairių organizacijų
siūlė sprendimus ir idėjas

Kūrybinių dirbtuvių
serija

Gegužės -
birželio
mėn.

Pasiūlytas galimų 19-kos
veiksmų sąrašas

Darbo grupės
kūrybinės dirbtuvės

Atrinkti trys veiksmi

Diskutuota dėl 11-kos veiksmų
ir jų įgyvendinimo būdų

Liepos –
rugpjūčio
mėn.

Veiksmai plėtoti kartu su
įgyvendinančiomis
institucijomis

Išgryninti teisėkūros procesą priimant įstaigos
bei Vyriausybės lygmens sprendimus ir sukurti
bendrą teisėkūros stebėsenos sistemą

Formuoti į klientą orientuotą požiūrį ir juo
grįstas dialogo praktikas viešajame sektoriuje

Sukurti sąlygas ir užtikrinti bendrakūrybos
proceso plėtrą

I. Atviros Vyriausybės plano rengimo koncepcijos ir probleminių sričių patvirtinimas Atviros Vyriausybės darbo grupėje

Pradėjus rengti Planą, darbo grupė išskyrė svarbiausias problemos šiose srityse:

- atviri duomenys (atvertų duomenų trūkumas, kokybė, panaudojamumas),
- e. demokratija (*CivicTech* sprendimai, skaitmenizacija, duomenimis grįsti sprendimai, e. teisėkūra),
- sprendimų priėmimas (viešojo sektoriaus ir visuomenės gebėjimai, demokratijos inovacijos, poveikio vertinimas),
- sąžiningumas (antikorupcija, politiniai finansai),
- kitos sritys (*FinTech* priežiūra, NVO aplinka, sveikatos apsauga).
- Vyriausybės prioritetas – įrodymais ir duomenimis grįsti sprendimai. Siūloma Planą rengtiremiantis šiuo pagrindu.⁵

Iš dešimties pasiūlytų problemų el. balsavimo būdu darbo grupės atstovai atrinko **tris pagrindines**:

- Neveikiantis viešųjų konsultacijų mechanizmas ir veiksmingų technologinių sprendimų trūkumas.
- Duomenų panaudojimo priimant sprendimus viešajame sektoriuje trūkumas.
- Viešojo sektoriaus ir visuomenės dialogo bei grįžtamojo ryšio trūkumas.

Šių problemų aprašas pateikiamas žemiau.

⁵ Atvirumo probleminių sričių medis:
https://epilietis.lrv.lt/uploads/epilietis/documents/files/Problem%C5%B3%20medis_Atviros%20Vyriausyb%C4%97s%20planas.pdf

Pastebima, kad konsultavimosi su piliečiais erdvėje stinga nuoseklumo, kūrybiškumo ir efektyvaus proceso. Taip pat dažnai teigiama, kad dalis šalies institucijų su visuomene konsultuojasi daugiau formaliai: nesiekia į konsultacijas pritraukti daugiau žmonių, jų turinį pateikti suprantama kalba ir patrauklia forma. Visuomenės įtraukimas nėra planuojamas, todėl vykdomas neturint aiškių gairių ir nustatytų kokybės kriterijų. Išlieka nemažai iššūkių, norint užtikrinti realų visuomenės dalyvavimo rezultatų panaudojimą rengiant ir priimant viešojo valdymo sprendimus. Nors nauji technologiniai sprendimai leidžia greitai, paprastai ir nebrangiai pasiekti piliečius ir išgirsti jų nuomonę aktualiais klausimais, Lietuvoje stinga dialogo su visuomene kultūros, todėl ši galimybė yra per menkai išnaudojama.

Pagrindinę problemą sudarančios smulkesnės probleminės sritys:

- Teisėkūros kokybė (pernelyg sparčiai ir nepakankamai apgalvotai formuluojami teisės aktai, neaiškus sprendimų pagrindimas).
- Viešojo sektoriaus atstovų gebėjimų ir motyvacijos įtraukti visuomenę trūkumas.
- Visuomenės gebėjimų dalyvauti trūkumas.
- Nepakankamas dėmesys bendrakūrybos formoms (pavyzdžiui, svarstomosios demokratijos modeliai, piliečių asamblėjos ar kt.).
- Technologinių sprendimų, kaip įtraukti visuomenę į sprendimų priėmimą trūkumas.

Lietuvoje, kaip ir daugelyje pasaulio valstybių mažėja pasitikėjimas valstybe, išlieka mažas pasitikėjimas svarbiausiomis valdžios institucijomis⁶. Viena to priežasčių – per mažas ir nenuoseklus piliečių įtraukimas į politinių sprendimų priėmimą.

Nors viešojo sektoriaus įstaigų turimos informacijos skaidrumas ir prieinamumas gyventojams didėja⁷, kai kurie rodikliai vis dar neleidžia konstatuoti, kad Lietuvos viešasis valdymas tapo labai atviras, įtraukiantis ir skatinantis visuomenę dalyvauti viešojo valdymo procesuose. Pavyzdžiui, pilietinio dalyvavimo indeksas⁸ svyruoja nuo 22 iki 28 balų – Lietuvos visuomenė vis dar pilietiškai pasyvi, menkai naudojami dalyvavimo galimybėmis, nesijaučia galinti daryti įtaką ir nesulaukia grįžtamojo ryšio. Pilietinės galios indeksas siekia vos 35,9 balo (galimas – 100 balų)⁹. Atitinkamai gyventojų dalyvavimo viešojo valdymo procese rodiklis vis dar nepakankamai aukštas: 2019 m. – 50 proc. – t. y. tik apie pusę gyventojų žinojo apie savo galimybes ir būdus dalyvauti viešojo

⁶ Pasitikėjimas savivaldybėmis – 29,6 proc., Vyriausybė – 18,6 proc., Seimu – 9,8 proc. *Vilmorus LT* 2023 m. vasario mėn. atlikta gyventojų apklausa

⁷ Pvz., Lietuvos gyventojų nuomonės tyrimo duomenys rodo, kad nuo 2016 m. didėjo viešinamos informacijos skaidrumo ir prieinamumo vertinimo koeficiento reikšmė (Vidaus reikalų ministerijos užsakomas tyrimas „Gyventojų pasitikėjimas valstybės ir savivaldybių įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas“).

⁸ *Gallup Global Civic Engagement* tyrimas, 2016 / 2018 m.

⁹ Pilietinės galios indekso ataskaita, 2023 m.

valdymo procesuose.¹⁰ Viešojo valdymo institucijų supratimas apie atvirumą ir visuomenės dalyvavimo svarbą didėja, tačiau konsultavimosi brandos lygis pastaraisiais metais tebėra žemas. Iš 14 ministerijų antrąjį brandos lygį 2020 m. pasiekė 3 ministerijos (pirmojo brandos lygio nepasiekė nei viena), 2022 m. 2 ministerijos pasiekė pirmąjį brandos lygį, 3 ministerijos – antrąjį brandos lygį.¹¹

¹⁰ VRM, „Gyventojų pasitikėjimas valstybės ir savivaldybių įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas“

¹¹ Informacija pateikta remiantis kasmet Vyriausybės kanceliarijos atliekamo ministerijų konsultavimosi brandos vertinimo rezultatais

Dėl duomenų ir analitikos trūkumo problemos viešajame sektoriuje sprendžiamos reaktyviai (kai problema tampa pakankamai akivaizdi ir opi), o blogiausiu atveju – subjektyviai (pagal eksperto arba politiko nuomonę). Be efektyvios duomenų analitikos viešasis sektorius yra pažeidžiamas įvykus netikėtoms aplinkybėms, negali efektyviai užsiimti problemų prevencija. Be to, politinis ciklas darosi priklausomas nuo interesų grupių.

Svarbu užtikrinti mikroduomenų prieinamumą viso politinių intervencijų modeliavimo ciklo metu – planavimui, poveikio vertinimui, koregavimui. Vadovaujantis šiuo metu prieinamais statistiniais duomenimis intervencijos nepakankamai tiksliai orientuojamos į problemą, jų poveikis matomas praėjus reikšmingam laiko tarpui ir nėra galimybės operatyviai koreguoti intervencijų įgyvendinimo. Atsiranda laiko, metodikos ir kt. spragų politikos cikle.

Paskutiniu metu didelis dėmesys skiriamas įrodymais grįsto valdymo stiprinimui – kuriama integruota politikos intervencijų vertinimo ir išlaidų peržiūrų sistema strateginio valdymo sistemoje; taip pat kuriama bendra analitinių įrodymų biblioteka, siekiant užtikrinti atliktų tyrimų prieinamumą ir didesnį jų panaudojamumą valdymo sprendimams pagrįsti; siekiama stiprinti mokslu grįstų įrodymų panaudojimą sprendimams priimti ir kt. Vis dėlto, atsižvelgiant į COVID-19 viruso valdymo pamokas, kitų šalių praktiką, didėjančias informacijos ir duomenų apimtis, matoma tam tikra spraga ir galimybė papildyti bei sustiprinti analitines priemones pasitelkiant duomenis įrodymams parengti. 2021 m. EBPO ataskaitoje, parengtoje įgyvendinant Techninės paramos priemonės finansuojamą projektą „Įrodymų pasitelkimas Lietuvos Vyriausybėje. Sprendimų priėmimo tobulinimas ir politikos vertinimas ilgalaikei šalies plėtrai“, teigiama, kad, norint parengti patikimą ir pagrįstą analizę, kuria remiantis formuluojami politikos patarimai, būtina turėti prieigą prie tikslų naujausių duomenų, kartu su tinkamomis techninėmis priemonėmis ir gebėjimais apdoroti šiuos duomenis.¹²

¹² 2021-2023 m. Viešojo valdymo plėtros programos pažangos priemonė „Sukurti sąlygas duomenimis ir eksperimentavimo praktikomis grįstiems sprendimams“

Apklausų rezultatai rodo išliekantį nepasitikėjimą sprendimus priimančiomis institucijomis – labiausiai nepasitikima Seimu, Vyriausybe, kitomis valstybės organizacijomis. Gyventojų aktyvumas vertinant įstaigų paslaugų kokybę, dalyvaujant rinkimuose, viešosiose konsultacijose ir pan. akivaizdžiai menkas. Trūksta iniciatyvų, kurios įtrauktų NVO į paslaugų teikimą. Gyventojai netiki, kad gali daryti įtaką tiek valstybės, tiek savivaldybių lygmenyje priimamiems sprendimams. Pasigendama iniciatyvių žmonių vietos bendruomenėje ir pačių institucijų aktyvių veiksmų, siekiant įtraukti gyventojus į bendras veiklas, sprendimų priėmimą, taip pat gyvesnio, nuoširdesnio bendradarbiavimo su visuomene ir grįžtamojo ryšio.

Gyventojų, kurie nepasitiki valstybės institucijomis ar įstaigomis, dažniausiai minimos šios nepasitikėjimo priežastys: valstybės ir savivaldybių organizacijos yra nedėmesingos žmonių keliamiems klausimams, jų lūkesčiams, jose dirba nepatikimi ir (ar) nesąžiningi, nekompetentingi darbuotojai, vyrauja korupcija, daug biurokratijos, neatsakinėjama į gyventojų klausimus. Dialogą sunkina tai, kad visuomenei trūksta žinių apie įstaigų kompetencijas. Apklausoje išvardyti ir įstaigų veiklos organizavimo trūkumai, kaip antai, asmenų aptarnavimo padaliniais neskiriamas pakankamas dėmesys, neugdomi darbuotojų gebėjimai, neskiriama išteklių mokymams.

Mažėjantis visuomenės įsitraukimas lemia vienašališkus valdžios institucijų sprendimus – jie priimami neišklausius visuomenės poreikių, nežinant jos vertinimo ir nuomonės. Tokie sprendimai gali būti ne tik galimai neteisėti ar nepagrįsti, bet ir nepriimtini daliai piliečių. Prastėjanti viešojo sektoriaus reputacija neigiamai atsiliepia valstybės raidai ir stabilumui. Galiausiai neužtikinama Konstitucijos nuostata „valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“ ir pažeidžiami kiti konstituciniai principai (laisvė reikšti įsitikinimus, teisė dalyvauti valdant savo šalį, teisė kritikuoti valstybės įstaigų darbą, saviraiškos laisvė, susirinkimų laisvė).¹³

¹³ Pagrindiniai šaltiniai: Vidaus reikalų ministerijos Ataskaita apie gyventojų pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių įstaigomis ir asmenų aptarnavimo kokybės vertinimas; Vyriausybės kanceliarijos, kuri fiksuoja asmenų skundus dėl aptarnavimo, duomenys, Seimo kontrolierių metinės ataskaitos

II. Sprendimų paieška

Atsižvelgiant į darbo grupės išskirtas pagrindines problemines sritis, organizuotos **tematinės kūrybinės dirbtuvės** su suinteresuotomis šalimis. Jų tikslas – išsigryninti galimus problemų sprendimų būdus (įsipareigojimus Planui).

Kūrybinių dirbtuvių temos:

- Viešosios konsultacijos ir technologiniai visuomenės įtraukimo sprendimai.
- Duomenų panaudojimas priimant sprendimus.
- Visuomenės ir viešojo sektoriaus dialogas.

Į dirbtuves kviestos suinteresuotos šalys – įvairių institucijų ir įstaigų, NVO bei verslo organizacijų atstovai. Dirbtuvėse galėjo dalyvauti darbo grupės nariai ir darbo grupėje dalyvaujančių organizacijų deleguoti atstovai. Visose dirbtuvėse dalyvavo iš viso 47 asmenys.

Moderatoriai pasitelkė bendrakūrybos metodus, pritaikytus kiekvienų dirbtuvių temai. Prieš dirbtuves dalyviams išsiųsta medžiaga, leidžianti nuodugniau ir išsamiau susipažinti su dirbtuvių tema. Vėliau kiekviena iš pasirinktų spręstinių problemų buvo išsamiai analizuojama, ieškoma gilesnių problemos priežasčių ir formuluojami galimi sprendimo būdai. Kiekvienas bendras veiksmas buvo pateiktas kartu su pasiūlymų dėl konkrečių įgyvendinimo būdų ir galimybių sąrašu. Dalyviai turėjo galimybę po dirbtuvių komentuoti ir pildyti šiuos sąrašus.

Suorganizuotose kūrybinėse dirbtuvėse išskirti galimi atvirumo srities problemų sprendimo būdai. Pagal gautus pasiūlymus suformuluota devyniolika galimų veiksmų ir jie suskirstyti į 5 lygmenis pagal veiksmo pobūdį ir galimą poveikį:

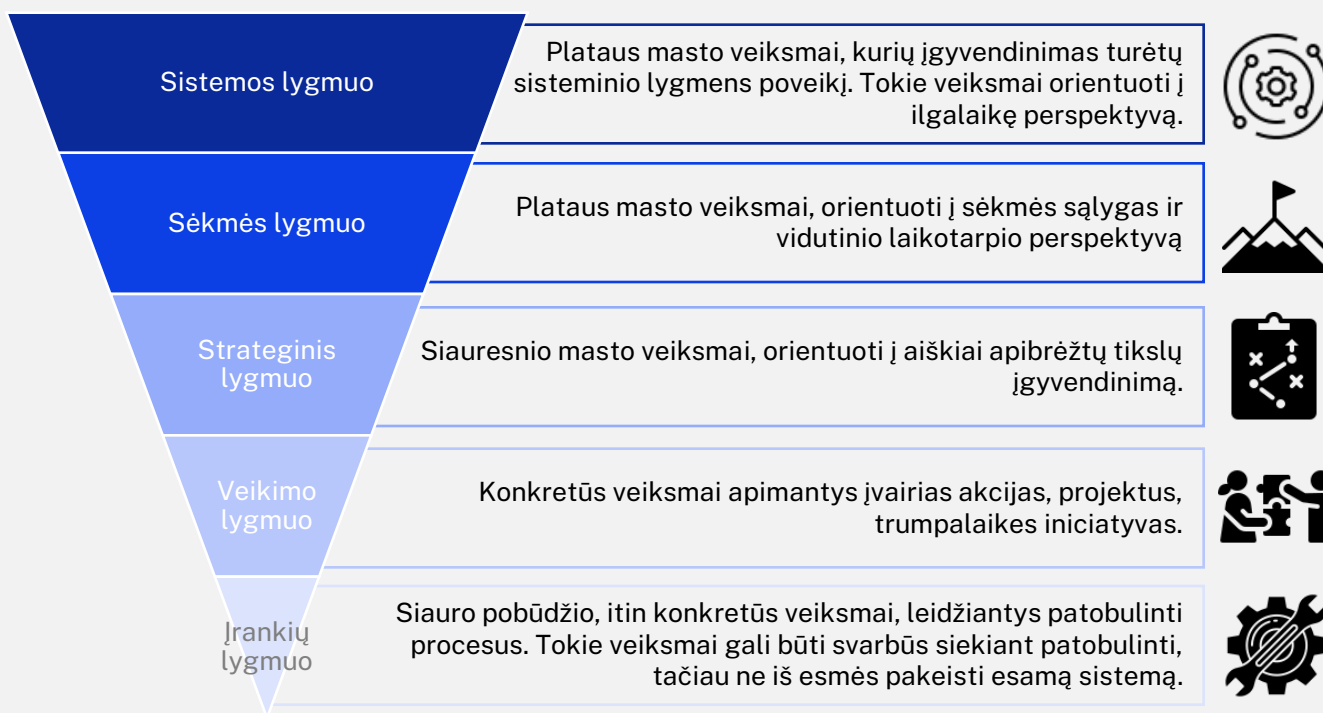
1. [Apibendrintas galimų veiksmų sąrašas](#)
2. [Išsamus galimų veiksmų sąrašo aprašas](#)

III. Įsipareigojimų atranka

Kūrybinėse dirbtuvėse išgryninti atvirumo srities problemų sprendimo būdai (potencialūs įsipareigojimai Planui) pateikti darbo grupei apsvarstyti ir **atrinkti 3–5 įsipareigojimus** ateinantiems dvejiems metams.

Siekiant atrinkti veiksmus, surengtos pokyčių fasilitatoriaus moderuojamos kūrybinės dirbtuvės. Darbo grupei pateikti svarstyti veiksmai, suskirstyti į 5 lygmenis pagal veiksmo pobūdį ir galimą poveikį (žr. iliustraciją žemiau).

Veiksmai, tinkami Planui, buvo renkami iš sistemos, sėkmės ir strateginio lygmens veiksmų sąrašo.

Planui atrinkti trys pagrindiniai veiksmai ir juos papildančios veiklos:

- Išgryninti įstaigų teisėkūros procesą ir sukurti bendrą teisėkūros stebėsenos sistemą. Papildantis veiksmas – įvesti privalomą reikalavimą vadovautis duomenimis rengiant (ar vertinant) politinius sprendimus, teisės aktus (ypač atkreipti dėmesį į poveikio vertinimo įgyvendinimą).
- Įdiegti į klientą orientuotą požiūrį ir į tai orientuotą aptarnavimo kokybę viešajame sektoriuje. Papildomi veiksmai – išbandyti gerąsias komunikacijos praktikas ir inovatyvius būdus bendraujant su skirtingomis tikslinėmis grupėmis (jaunimas,

socialiai pažeidžiamos grupės), atnaujinti konsultavimosi su visuomene standartą ir užtikrinti jo praktinį taikymą.

- **Igyvendinti NVO stiprinimo priemones** (ypač atsižvelgti į valstybės įstaigų gebėjimų bendrauti su NVO stiprinimą ir diegti šias priemones kaip horizontalųjį principą visose ministerijose).

Duomenų panaudojimo priimant sprendimus tobulinimas nebuvo išrinktas kaip atskiras veiksmas, vis dėlto, atkreipiant dėmesį į tai, jog duomenų panaudojimo trūkumas išskirta kaip pagrindinė problema, numatyta kompleksiskai integruoti veiklas, susijusias su duomenų analitika ir jų panaudojimu.

Išrinkti įsipareigojimai buvo pateikti išplėtoti įgyvendinančioms įstaigoms – Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Teisingumo ministerijai, Vidaus reikalų ministerijai ir Vyriausybės kanceliarijai bei Viešojo valdymo agentūrai. Aprašai buvo rengiami konsultuojantis su suinteresuotomis grupėmis. Po susitikimo su Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei Atviros Vyriausybės darbo grupės atstovais, buvo nuspręsta veiksmo dėl NVO gebėjimų stiprinimo neįtraukti į Atviros Vyriausybės planą. SADM atstovai pristatė, kad didelė dalis veiksmų, išgrynintų kūrybinių dirbtuvių metu, jau vykdoma ar planuojama vykdyti pagal kitus strateginius dokumentus.

Po susitikimų su galimomis įgyvendinančiomis įstaigomis ir suinteresuotomis grupėmis suformuluoti trys Plano veiksmai:

- I. Išgryninti teisėkūros procesą priimant įstaigos bei Vyriausybės lygmens sprendimus ir sukurti bendrą teisėkūros stebėsenos sistemą** | Atsakingos įstaigos – Teisingumo ministerija ir Vyriausybės kanceliarija
- II. Formuoti į klientą orientuotą požiūrį ir juo grįstas dialogo praktikas viešajame sektoriuje** | Atsakingos įstaigos – Viešojo valdymo agentūra, Vyriausybės kanceliarija ir Vidaus reikalų ministerija
- III. Sukurti sąlygas ir užtikrinti bendrakūrybos proceso plėtrą** | Atsakinga įstaiga – Vyriausybės kanceliarija

Preliminarūs aprašai buvo pateikti svarstyti darbo grupei bei viešosios konsultacijos metu ir patikslinti pagal gautas pastabas.

IV. Galutinio Atviros Vyriausybės plano patvirtinimas

Viso Plano rengimo metu vyko **viešoji konsultacija** – nuomonę dėl Plano rengimo principų ir turinio buvo galima pateikti dalyvaujant apklausoje arba pateikiant pasiūlymus raštu. Informacija skelbta portale „E. pilietis“, socialiniuose tinkluose, ja pasidalyta su socialiniais partneriais¹⁴.

Pagal darbo grupės pateiktas pastabas patikslinus Plano aprašus, parengtas galutinis Planas ir pateiktas darbo grupei svarstyti elektroniniu būdu.

Galutinai Planas patvirtintas **ministerijų atstovams pritarus ministerijų atstovų (viceministrų, ministerijų kanclerių) pasitarime**, kuris įvyko 2023 m. rugsėjo 12 d.

Po patvirtinimo Planas pateikiamas tarptautinės iniciatyvos „Atviros Vyriausybės partnerystė“ atstovams ir paskelbiamas iniciatyvos portale viešai.

¹⁴ Viešoji konsultacija skelbta: <https://epilietis.lrv.lt/lt/atvira-vyriausybe-3/atviros-vyriausybes-partneryste/sestasis-veiksmu-planas> bei <https://epilietis.lrv.lt/lt/konsultacijos/viesoji-konsultacija-del-atviros-vyriausybes-veiksmu-plano>
Informacija apie plano rengimą skelbta pranešime spaudai: <https://epilietis.lrv.lt/lt/naujienos/pradedamas-rengti-2023-2025-m-atviros-vyriausybes-planas> bei socialinių tinklų „Piliečių ministerija“ paskyrose: <https://www.facebook.com/pilieciuministerija>, <https://www.linkedin.com/company/pilie%C4%8Di%C5%B3-ministerija> bei <https://www.instagram.com/pilieciuministerija/>

2024-2025 m. Atviros Vyriausybės plano veiksmai

I veiksmas

Išgryninti teisėkūros procesą priimant įstaigos bei Vyriausybės lygmens sprendimus ir sukurti bendrą teisėkūros stebėsenos sistemą

2024 m. sausio mėn. – 2025 m. gruodžio mėn.

Trumpas veiksmo aprašymas	Veiksmu siekiama užtikrinti nuoseklų ir kokybišką teisėkūros procesų organizavimą, kuris suteiktų galimybę konsultuotis su visuomenės atstovais ir priimti duomenimis pagrįstus sprendimus.
Pagrindinė veiksmą įgyvendinanti institucija / įstaiga	Vyriausybės kanceliarija ir Teisingumo ministerija
Suinteresuotos šalys	<ul style="list-style-type: none">• Viešojo sektoriaus įstaigos: ministerijos, ministerijoms pavaldžios įstaigos• Pilietinės visuomenės atstovai: skėtinės nevyriausybinės organizacijos, atvirumo plėtros srities ekspertai ir tyrėjai• Kitos suinteresuotos šalys: Seimo kanceliarija

Problemos aprašymas

Pagrindinė sprendžiama problema	<p>Trūksta sisteminio, nuoseklaus, duomenimis grįsto ir skaidraus teisėkūros proceso. Nors visos reikiamos reguliacinės priemonės patvirtintos, jos nėra įgyvendinamos praktiškai.</p> <p>Tokiomis sąlygomis sudaroma itin nedaug galimybių įsitraukti ir dalyvauti pilietinės visuomenės bei NVO atstovams. Suinteresuotos šalys į projektų rengimą įtraukiamos per vėlai ar nėra visai įtraukiamos (per trumpi terminai, komunikacijos kanalai, projekto rengimo</p>
---------------------------------	--

	<p>stadijos). Taip pat neaiškūs visi būdai kaip pilietis gali dalyvauti ir koks realus piliečių galimas poveikis sprendimų priėmimui. Įtraukimas lieka nepakankamas, neefektyvus, fiktyvus.</p>
<p>Pagrindinės problemos priežastys</p>	<p>Problemos priežastys pasireiškia įvairiais aspektais:</p> <p>Nenuosekliai vykdoma teisėkūra 2018 m. Valstybės kontrolės audito ataskaita parodė, kad apie 50 proc. teisės aktų projektų yra priimami skubos ar ypatingos skubos tvarka.¹⁵ Nors 2020–2024 m. Seimo kadencijoje sumažėjo beveik per pusę (2016–2020 m. – 29,14 proc., o 2020–2024 m. – 15,96 proc.), suinteresuotų šalių atstovai nurodo, kad teisėkūros procesas vyksta <i>ad hoc</i> principu, retai atsiklausiant visuomenės išankstinėse teisėkūros fazėse, nes problema sprendžiama jau žinant išankstinį sprendimą.¹⁶</p> <p>Taip pat svarbu, kad ir kiti teisės aktai, įskaitant ministrų ir įstaigų prie ministerijų norminius įsakymus, nėra derinami su suinteresuotomis institucijomis tinkamai ir nuosekliai. Kai suinteresuotos institucijos nenustatytos, įsakymo projektai neskelbiami TAIS ir visuomenei nesudaromos galimybės j juos reaguoti. Tokiu atveju dokumentai pasirašomi nesuderinus su visuomene, tad teisėkūros procesai neatitinka atvirumo ir skaidrumo principų ir neužtikrina konsultavimosi su visuomene, jei jis nebuvo vykdomas kitomis formomis. Realiai bet kokio norminio teisės akto (įsakymo) projektas iki priėmimo bent jau turėtų būti paskelbtas TAIS ir taip sudaryta galimybė su juo susipažinti ir j jį reaguoti.</p> <p>Praktiškai neįgyvendinamas teisėkūros iniciatyvos institutas Teisėkūros pagrindų įstatyme numatytas teisėkūros iniciatyvos institutas, tačiau akivaizdu, kad juo naudojamosi itin retai. Institucijoms jis nežinomas ir nesuprantamas, nesuvokiama praktinė nauda iš to, kad galima gauti aktualią teisėkūrai informaciją ir pasirengti tolesnėms viešosioms konsultacijoms. Suinteresuotos institucijos (nevyriausybinis sektorius) negali iš anksto sužinoti, kada kokios teisėkūros iniciatyvos bus įgyvendinamos, tinkamai joms pasirengti ir reaguoti.</p> <p>Duomenų panaudojimo priimant sprendimus viešajame sektoriuje trūkumas Vis dar pastebima, kad viešajame sektoriuje trūksta atvertų duomenų rinkinių, o esamų kokybė nėra tenkinanti, taip pat pastebimas viešojo sektoriaus darbuotojų kompetencijos trūkumas. Dėl</p>

¹⁵ Valstybės kontrolė, Valstybės audito ataskaita: Teisėkūros procesas, 2018 m., <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/23770/teisekuros-procesas>

¹⁶ Viešųjų konsultacijų ir interviu ciklo su lobistais ir verslo asociacijomis rezultatai

	šių priežasčių, net ir duomenimis pagrįsti sprendimai gali remtis netikslia informacija ir klaidingai spręsti kylančias problemas.
Veiksmo aprašymas	
Ankstesnis problemos sprendimas	2021 m. bandyta reglamentuoti ir suvienodinti ministerijų teisėkūros procesą nustatant pareigą teisėkūrai <i>mutatis mutandis</i> taikyti Vyriausybės darbo reglamento nuostatas, tačiau nesulaukta ministerijų palaikymo.
Planuojamas problemos sprendimas/veiksmas	<p>Ministerijų teisėkūros proceso reguliaciniai pakeitimai Siekiama nustatyti, kad Vyriausybės darbo reglamente nustatytas teisėkūros standartas, procedūros ir terminai būtų taikomi taip pat ir ministerijų, Vyriausybės įstaigų ir įstaigų prie ministerijų lygmeniu rengiant ir derinant jų priimamų teisės aktų projektus. Sustiprinta kontrolė užtikrintų, kad tinkamai nederinti projektai nepatektų į LRV darbotvarkę.</p> <p>Teisėkūros plano viešinimas Šiuo metu rengiamas TAIS atnaujinimas, kuris leistų integruotai stebėti teisės akto projekto rengimo eigą nuo idėjos iki rezultato. Iki tol, kol TAIS bus atnaujinta, veiksmu bus suteikiama galimybė skelbti ir stebėti planuojamus Seimo sesijos darbus, kitų svarbiausių teisės aktų rengimo procesą (TAIS arba portale „Mano vyriausybė“; portalas „Mano Vyriausybė“ veikia kitu principu ir TAIS iš esmės nedubliuotų, informacijos pateikimo formos šiuose kanaluose taip pat skirtųsi).</p> <p>Metodinės rekomendacijos ir švietimas užtikrinant praktinį kokybiško teisėkūros proceso įgyvendinimą Parengtos teisėkūros metodinės rekomendacijos yra gairės, skirtos valstybės institucijoms ir jų tarnautojams, kurie inicijuoja ir rengia teisės aktų projektus.</p> <p>Metodinės gairės apimtų visą teisėkūros procesą: atskleistų kiekvieno etapo (įskaitant ir konsultavimąsi su visuomene) svarbą kokybiškai teisėkūrai ir jos tvarumui, taip susistemintų ir apibendrintų žinias, reikalingas projektų rengėjams ir kitiems teisėkūros procese dalyvaujantiems subjektams.</p> <p>Švietimo kampanijoje didelis dėmesys būtų skiriamas duomenimis ir įrodymais grįstų sprendimų priėmimo kompetencijoms ugdyti.</p>

	<p>Suinteresuotų šalių švietimas Veiksmas skirtas sukurti sąlygas kokybiškam suinteresuotų šalių atstovų įsitraukimui į teisėkūros procesus. Tai apims švietimo, komunikacines kampanijas ir kitas veiklas, padėsiančias supažindinti su teisėkūros proceso eiga ir galimybėmis įsitraukti. Didelis dėmesys bus atkreipiamas į suinteresuotų šalių gebėjimą naudotis prieinamais duomenimis ir pagal juos teikti informuotus siūlymus geresnei teisėkūrai.</p>
Siekiami rezultatai	<p>Siekiami užtikrinti sistemini, nuosekli ir skaidrų teisėkūros procesą. Pagrindiniai siekiami rezultatai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Didesnis pilietinės visuomenės dalyvavimas sprendimų priėmimo procesuose (matuojama atsižvelgiant į gautus pasiūlymus ir jų kokybę). • Praktinis metodinių gairių taikymas ir įgyvendintos gerosios patirties mainų iniciatyvos. • Siekiant pamatuoti poveikį, įgyvendinant veiksmą numatoma rengti stebėsenos rodiklį, parodantį tinkamai ar netinkamai parengtų teisės aktų projektų dalį. <p>Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad veiksmai dalinai prisidės prie 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Teisingumo ministerijos teisingumo sistemos plėtros programos siekiamų rezultatų:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įstatymų, kuriems atliktas <i>ex post</i> vertinimas, dalis nuo visų 2020 m. ir vėliau priimtų įstatymų skaičiaus (siekiamas rezultatas 2030 m. – 3 proc.)
Veiksmo svarba atvirumo plėtrai	
Kaip veiksmas prisidės prie skaidrumo didinimo, atskaitomybės skatinimo ir visuomenės dalyvavimo priimanant sprendimus?	<p>Teisėkūros proceso stebėsenos modelis prisidės prie aiškesnio ir skaidresnio teisėkūros proceso, nes visuomenei bus sudaroma galimybė stebėti realiai priimanamus sprendimus.</p> <p>Duomenimis grįstas teisėkūros procesas prisidės prie didesnio sprendimų pagrįstumo ir aiškumo.</p> <p>Švietimo kampanijos prisidės prie pilietinės visuomenės galimybių kokybiškai ir informuotai dalyvauti teisėkūros procesuose. Išsprendus problemą, bus sukurtos sąlygos aiškiau informuoti apie vykstančius procesus.</p>

Veiksmo įgyvendinimo planas

Įgyvendinimo žingsnis	Laukiamas konkretus rezultatas	Įgyvendinimo pabaigos data	Suinteresuotos šalys
Ministerijos teisėkūros proceso reguliaciniai pakeitimai	Įtvirtinti ministerijų teisėkūros proceso reikalavimai	2024 m. I ketv.	Atsakinga įstaiga – Teisingumo ministerija Suinteresuotos šalys: Vyriausybės kanceliarija, ministerijos
Teisėkūros plano viešinimas	Užtikrintas teisėkūros plano viešinimas	2024 m. III ketv.	Atsakinga įstaiga – Vyriausybės kanceliarija Suinteresuotos šalys: Teisingumo ministerija, Seimo kanceliarija
Metodinės gairės ir švietimas užtikrinant praktinį kokybiško teisėkūros proceso įgyvendinimą	Parengtos valstybės institucijoms ir jų tarnautojams skirtos metodinės rekomendacijos teisėkūros kokybei gerinti	2024 m. I ketv.	Atsakinga įstaiga – Teisingumo ministerija Suinteresuotos šalys: Vyriausybės kanceliarija, ministerijos
	Surengtas mokymų /konsultacijų ciklas valstybės institucijų atstovams, rengiantiems teisės aktų projektus	2024 m. III ketv.	
Suinteresuotų šalių švietimas	Suorganizuota švietimo kampanija suinteresuotų šalių atstovams apie dalyvavimą teisėkūroje	2025 m. IV ketv.	Atsakinga įstaiga – Vyriausybės kanceliarija Suinteresuotos šalys: Teisingumo ministerija, teisėkūros procesuose dalyvaujančios NVO ir verslo organizacijos

Kontaktinė informacija

<p>Atsakingo asmens vardas, pavardė, pareigos, el. p. ir tel.</p>	<p>Darius Trinkūnas, Teisingumo ministerijos Teisėkūros politikos grupės vyriausiasis patarėjas, darius.trinkunas@tm.lt, +370 (674) 25696</p> <p>Ieva Kimontaitė, Vyriausybės kanceliarijos Vyriausybės komunikacijos departamento Atviros Vyriausybės skyriaus patarėja, ieva.kimontaite@lrv.lt, +370 5 2098782</p>
<p>Kokias pilietinės visuomenės organizacijas, privataus sektoriaus atstovus ar kitas suinteresuotas šalis planuojate įtraukti į įsipareigojimo įgyvendinimą?</p>	<p>Planuojama įtraukti didžiąsias skėtines NVO, verslo ir lobistų asociacijas.</p> <p>Įgyvendinimo metu planuojama vykdyti viešąsias konsultacijas dėl teisėkūros plano viešinimo ir suinteresuotų šalių švietimo kampanijos.</p>

II veiksmas
Formuoti į klientą orientuotą požiūrį ir juo grįstas dialogo praktikas viešajame sektoriuje

2024 m. sausio mėn. – 2025 m. gruodžio mėn.

Trumpas veiksmo aprašymas	Veiksmas skirtas viešojo sektoriaus ir visuomenės dialogui ir grįžtamajam ryšiui stiprinti. Tam reikia formuoti į klientą orientuotą požiūrį viešajame sektoriuje ir aktyviai taikyti juo grįstas aptarnavimo, paslaugų kokybės ir dialogo plėtros praktikas viešojo sektoriaus įstaigose.
Pagrindinė veiksmą įgyvendinanti įstaiga	Viešojo valdymo agentūra, Vyriausybės kanceliarija, Vidaus reikalų ministerija
Suausinteresuotos šalys	<ul style="list-style-type: none"> • Viešojo sektoriaus įstaigos, teikiančios viešąsias ir administracines paslaugas gyventojams, valstybės politiką viešojo administravimo srityje formuojančios ir gerąją asmenų aptarnavimo praktikos sklaidą užtikrinančios įstaigos. • Pilietinės visuomenės atstovai: šalies gyventojai, valstybės paslaugų gavėjai ir vartotojai, ieškantys informacijos ir besikreipiantys į įstaigas su prašymu padėti spręsti jiems aktualius klausimus. Taip pat nevyriausybinių ir privataus sektoriaus suinteresuoti atstovai. • Kitos suinteresuotos šalys: paslaugų teikėjai, srities ekspertai.
Problemos aprašymas	
Pagrindinė sprendžiama problema	<p>Veiksmu sprendžiama problema – viešojo sektoriaus ir visuomenės dialogo bei grįžtamojo ryšio trūkumas.</p> <p>Iš esmės dialogo plėtrą lemia pasitikėjimas valdžia, kuris, gyventojų vertinimu, gana žemas.¹⁷ Nepasitikėjimo priežastys šios: darbuotojai nedėmesingi žmogaus keliamiems klausimams ir lūkesčiams, jie nėra patikimi ir (ar) sąžiningi, trūksta kompetencijos, empatijos. Tai patvirtina ir pastaraisiais metais mažėjantis administracinių paslaugų ir aptarnavimo efektyvumo koeficientas¹⁸, lūžiantis įstaigų</p>

¹⁷ 2021 m. valstybės ir savivaldybių įstaigomis patikimi šeši iš dešimties gyventojų. VRM ataskaita apie gyventojų pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimą, 2022 m., Vilnius.

¹⁸ 2021 m. administracinių paslaugų teikimo ir aptarnavimo efektyvumo koeficientas siekė 0,82 balo. VRM ataskaita apie gyventojų pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimą, 2022 m., Vilnius.

	<p>prieinamumo, darbuotojų kompetencijos ir reakcijos į problemos sprendimą stoką. Neretai bendravimo spartai trukdo ilgi administraciniai ir paslaugų teikimo procesai.</p> <p>Informacijos prieinamumas savo esme taip pat turėtų skatinti valdžios ir visuomenės dialogą. Tačiau nors viešojo sektoriaus įstaigų turimos informacijos prieinamumas didėja, gyventojams neretai sudėtinga rasti reikiamą informaciją dėl jos pertekliaus, struktūros trūkumo ir lengvai suprantamo teksto stokos. 2021 m. viešojo valdymo įstaigų viešinamos informacijos skaidrumo ir prieinamumo koeficientas siekė 0,58 balo.¹⁹</p> <p>Dialogą sunkina ir tai, kad visuomenei trūksta žinių apie įstaigų kompetencijas, valdymo sąrangą. Pamažu didėja gyventojų dalis, kuri nežino, kaip kreiptis į įstaigas, teikti pasiūlymus ar skundus²⁰. Toks mažėjantis visuomenės įsitraukimas gali lemti vienašališkus valdžios sprendimus, dažnai neatliepiančius gyventojų poreikių ir lūkesčių. Prastėjanti viešojo sektoriaus reputacija neigiamai atsiliepia valstybės raidai ir stabilumui. Galiausiai neužtikinama Konstitucijos nuostata „valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“.</p>
<p>Pagrindinės problemos priežastys</p>	<p>Lyderystės bei atsakomybės už aptarnavimo kokybę ir geriausio sprendimo paieškas stoka Asmenų aptarnavimo padaliniais neskiriamas pakankamas dėmesys įstaigų struktūroje ir strateginėje veikloje. Politiką formuojančios ministerijos paslaugas teikiančioms pavaldžioms įstaigoms nenustato aptarnavimo reikalavimų ir su paslaugų kokybe susijusių tikslų ir rodiklių, todėl stringa šios srities pokyčių įgyvendinimas. Stokojant tarpinstitucinio bendradarbiavimo, gyventojų klausimai dažniau sprendžiami instituciniu lygiu, nesirenkant sisteminio ir horizontaliojo problemos sprendimo būdo.</p> <p>Vienodos į klientą ir paslaugų kokybę orientuotos praktikos trūkumas Nors teisės aktuose nustatyti pagrindiniai asmenų aptarnavimo, jų prašymų ir skundų nagrinėjimo reikalavimai, įstaigos individualiai interpretuoja šių nuostatų taikymą, todėl skiriasi ir praktikos. Vienodai praktikai formuoti trūksta bendrų aptarnavimo standarto gairių, pagal kurias ir gyventojai galėtų kelti aptarnavimo ir paslaugų kokybės reikalavimus įstaigoms. Iki šiol neformuota į klientą orientuota aptarnavimo ir paslaugų kokybės politika, todėl nėra aiškūs šio požiūrio elementai, nauda ir įgyvendinimo žingsniai, neišgrynintas kokybės vertinimo mechanizmas.</p> <p>Nepakankamas aptarnavimo kompetencijų lygis ir gerosios patirties sklaida Viešojo sektoriaus įstaigos individualiai sprendžia įstaigos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo klausimus, todėl</p>

¹⁹ VRM ataskaita apie gyventojų pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimą, 2022 m., Vilnius.

²⁰ 43 proc. nežino, kaip teikti pasiūlymus ir skundus valstybės ar savivaldybės įstaigai. VRM ataskaita apie gyventojų pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimą, 2022 m., Vilnius.

	<p>aptarnavimo srityje trūksta lyderystės ir ne visada užtikrinamas tinkamas asmenis aptarnaujančių darbuotojų žinių ir kompetencijos lygis. Nėra veikiančios bendros žinių, patirties mainų ir mokymosi platformos, kuria galėtų naudotis aptarnavimo specialistai ir taip stiprinti reikiamus gebėjimus.</p> <p>Ilgį, biurokratiniai paslaugų teikimo procesai mažina bendravimo spartą ir pasitikėjimą Nors vis daugiau paslaugų perkeliama į elektroninę erdvę ir jos tampa lengviau prieinamos, tačiau neišgryninti paslaugų teikimo procesai ir perteklinės procedūros neužtikrina paslaugų teikimo spartos. Neretai iniciatyvi įstaigų komunikacija gali sumažinti klientų srautus, todėl tikslinga plėtoti į klientą orientuotą ir jo poreikius atitinkantį informacijos viešinimą, išnaudoti skaitmeninius ir kitus bendravimą lengvinančius sprendinius.</p>
<p>Veiksmo aprašymas</p>	
<p>Ankstesnis problemos sprendimas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atsižvelgiant į situaciją, atnaujinami formalūs teisiniai asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo reikalavimai viešojo administravimo subjektams, tačiau jie nėra tinkamai įgyvendinami praktikoje. • Įgyvendintos įvairios ES paramos investicijų priemonės savivaldybėse, vykdytas centralizuotas projektas „Viešojo administravimo subjektų iniciatyvos, skirtos paslaugų ir asmenų aptarnavimo kokybei gerinti“, tačiau dalis veiksmų nepasiteisino arba jų poveikis nebuvo reikšmingas. • Vyriausybės kanceliarijos iniciatyva atliktas ministerijų strateginių planų vertinimas – pateikti pavyzdžiai, kaip nustatyti aptarnavimo srities tikslus ir rodiklius, bet jiems įgyvendinti trūksta dėmesio aptarnavimo sričiai. • Seimo kontrolieriai nuolat atkreipia dėmesį, ką derėtų tobulinti bendraujant su gyventojais ir rengiant jiems atsakymus, tačiau rekomendacijos vykdomos fragmentiškai, instituciniu lygiu. • Teigiamus pokyčius skatina nuo 2018 m. suburtas asmenų aptarnavimo specialistų tinklas, skirtas gerosios patirties ir žinių mainams. Kai kurios įstaigos inicijuoja pažangių aptarnavimo ir paslaugų kokybės gerinimo praktikų diegimą. • Dalis priemonių, susijusių su orientuoto į klientą požiūrio formavimu, yra nuosekliai numatytos pagal Vyriausybės programą, tad dalis veiksmų jau pradėti įgyvendinti: kuriami paslaugų aprašų standartai, peržiūrimi įsipareigojimai, kartu su EBPO rengiamas vartotojų pasitenkinimo indeksas.
<p>Planuojamas problemos sprendimas/veiksmas</p>	<p>Problemai spręsti pasitelktais veiksmais bus siekiama formuoti į klientą orientuotą požiūrį viešajame sektoriuje ir taikyti juo grįstas aptarnavimo, paslaugų kokybės ir dialogo plėtros praktikas viešojo sektoriaus įstaigose.</p>

Pasirinktos šios įgyvendinimo kryptys:

Įstaigų orientacijos į klientą formavimas, stiprinant tam reikalingas kompetencijas ir skleidžiant gerąsias praktikas (atsakingos – Viešojo valdymo agentūra ir Vyriausybės kanceliarija):

- Sukurti į klientą orientuoto požiūrio formavimo kompetencijų stiprinimo turinį ir nuolat papildomą virtualią mokymosi ir gerosios aptarnavimo patirties sklaidos aplinką viešojo sektoriaus atstovams. Mokymo priemonės būtų grįstos inovatyviais procesais ir naujausiomis mokymų metodikomis.
- Įgyvendinti praktinių mokymų ciklą įstaigų darbuotojams į klientą orientuoto požiūrio temomis: į klientą orientuoto požiūrio politika, strateginis aptarnavimo srities pokyčių planavimas, aptarnavimo procesų peržiūra ir optimizavimas, aptarnavimo ir paslaugų kokybės valdymas, aptarnavimo standarto turinys ir taikymas, efektyvi komunikacija ir dialogas su gyventojais ir pan.
- Sukurti ir išbandyti paskatų įgyvendinti aptarnavimo ir paslaugų kokybės gerinimo naujoves viešojo valdymo įstaigose mechanizmą (pvz. apdovanojimai, užsienio ekspertų pagalba ir pan.).
- Plėtoti aptarnavimo specialistų kompetencijų tinklą ir partnerystes su pažangiomis organizacijomis. Tinkle vyktų diskusijos, praktinių situacijų simuliacijos, patirties ir žinių mainai.
- Skatinti gerųjų patirčių plėtrą savivaldybėse įtraukiant savivaldybių darbuotojus į kompetencijų ugdymo procesus.

Įgyvendinant sisteminę į klientą orientuoto požiūrio priemones viešajame sektoriuje (atsakinga – Vidaus reikalų ministerija):

- Parengti Pavyzdinį asmenų (klientų) aptarnavimo standartą, kuris detalizuotų asmenų (klientų) aptarnavimą reglamentuojančių Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių nuostatas.
- Atlikti informacinių įpareigojimų, kuriuos nustato valstybinio administravimo subjektai asmenims, (klientams) norintiems gauti administracines paslaugas, peržiūrą ir pateikti Vyriausybei pasiūlymus dėl šių pareigojimų sumažinimo.
- Atnaujinti Viešųjų paslaugų vartotojų pasitenkinimo indekso apskaičiavimo metodiką, kad ją lengviau ir plačiau galėtų taikyti viešąsias paslaugas administruojantys ir teikiantys subjektai.

	<p>Parengti Administracinių ir viešųjų paslaugų standartų rengimo gaires, kurios padėtų formuoti vienodesnę šių paslaugų administravimo ir jų teikimo praktiką, labiau atitinkančią paslaugų gavėjų poreikius.</p>
<p>Siekiami rezultatai</p>	<p>Iki 2026 m. bus kryptingai formuojamas į klientą orientuotas požiūris viešajame sektoriuje ir taikomos juo grįstos aptarnavimo, paslaugų kokybės ir dialogo plėtros praktikos viešojo sektoriaus įstaigose:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bus sukurta virtuali mokymosi ir žinių aplinka, įstaigų darbuotojai įgis tvarių į klientą orientuoto požiūrio įgūdžių, kurie sukurs potencialą įgyvendinti aptarnavimo ir paslaugų gerinimo iniciatyvas instituciniu lygmeniu. Taip didės bendra viešojo valdymo įstaigų orientacija į aptarnaujamą asmenį, paslaugų kokybę, daugės įstaigų veiklos gerinimo iniciatyvų. • Bus sukurtos ir įdiegtos / įgyvendintos sisteminio pobūdžio (pritaikytos visiems administracines ar viešąsias paslaugas teikiantiems ir administruojantiems subjektams) priemonės, kurios padės standartizuoti administracinių ir viešųjų paslaugų teikimo procesus, didinti šių procesų skaidrumą ir efektyvumą, toliau gerinti administracinių ir viešųjų paslaugų kokybę ir mažinti šių paslaugų gavėjams tenkančią administracinę naštą. <p>Veiksmas prisidės prie 2022–2030 m. plėtros programos valdytojos Vidaus reikalų ministerijos Viešojo valdymo plėtros programoje numatytų rodiklių:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Administracinių paslaugų teikimo ir aptarnavimo efektyvumo koeficientas (numatoma reikšmė 2025 m. – 0,90 balo, 2030 m. – 0,92). • Gyventojų, kurie kreipėsi į viešojo valdymo institucijas ir liko patenkinti suteiktomis paslaugomis (numatoma reikšmė 2030 m. – 90 proc.)
<p>Veiksmo svarba atvirumo plėtrai</p>	
<p>Kaip veiksmas prisidės prie skaidrumo didinimo, atskaitomybės skatinimo ir visuomenės</p>	<p>Sustiprinus viešojo sektoriaus įstaigų darbuotojų kompetencijas, skirtas į klientą orientuotam požiūriui plėtoti, atitinkamai turėtų didėti ir darbuotojų bei įstaigų atsakomybė ir atskaitomybė prieš gyventojus. Turint reikiamų žinių, atsiranda palankios sąlygos diegti aptarnavimo ir paslaugų kokybės gerinimo naujoves, skirtas informacijos viešumui, vartotojų nuomonės tyrimams, kokybės vertinimui, strateginiam planavimui ir kt.</p>

dalyvavimo priimant sprendimus?

Suformavus reikiamas darbuotojų kompetencijas ir gebėjimus įgyvendinti į klientą orientuoto požiūrio priemones, gyventojai galės aktyviau pareikšti savo nuomonę dėl aptarnavimo ar jiems suteiktos paslaugos kokybės. Sklandus prašymų ir skundų nagrinėjimo procesas ir aktyvios pastangos išspręsti žmogui rūpimą klausimą didins gyventojų pasitikėjimą įstaigomis, įstaigų atvirumas ir komunikacija skatins tarpusavio dialogą.

Veiksmo įgyvendinimo planas

Įgyvendinimo žingsnis	Laukiamas konkretus rezultatas	Įgyvendinimo pabaigos data	Suinteresuotos šalys
Įstaigų orientacijos į klientą formavimas, stiprinant tam reikalingas kompetencijas ir skleidžiant gerąsias praktikas	1. Sukurtas į klientą orientuoto požiūrio formavimo kompetencijų stiprinimo turinys ir virtuali mokymosi ir žinių aplinka viešojo sektoriaus atstovams	2025 m. IV ketv.	Atsakinga įstaiga – Viešojo valdymo agentūra Suinteresuotos šalys: Vyriausybės kanceliarija, ministerijos, joms pavaldžios įstaigos, kitos viešojo sektoriaus organizacijos, savivaldybių administracijos, srities ekspertai, paslaugų teikėjai
	2. Įgyvendintas praktinių mokymų ciklas įstaigų darbuotojams į klientą orientuoto požiūrio temomis		
	3. Išbandytas paskatų įgyvendinti aptarnavimo ir paslaugų kokybės gerinimo naujoves viešojo valdymo įstaigose mechanizmas		
	4. Išplėsta aptarnavimo specialistų kompetencijų tinklo veikla ir partnerystės su pažangiomis organizacijomis	2024 m. IV ketv.	Atsakinga įstaiga – Vyriausybės kanceliarija Suinteresuotos šalys: ministerijos, joms pavaldžios įstaigos, kitos viešojo sektoriaus organizacijos, savivaldybių administracijos

Sisteminių į klientą orientuoto požiūrio priemonių įgyvendinimas viešajame sektoriuje	<ol style="list-style-type: none"> 1. Parengtas ir patvirtintas Pavyzdinis asmenų (klientų) aptarnavimo standartas 2. Vyriausybei pateikti pasiūlymai dėl informacinių įpareigojimų, kuriuos nustato valstybinio administravimo subjektai asmenims, (klientams) norintiems gauti administracines paslaugas, sumažinimo. 3. Patvirtinta atnaujinta Viešųjų paslaugų vartotojų pasitenkinimo indekso apskaičiavimo metodika. 4. Parengtos ir patvirtintos Administracinių ir viešųjų paslaugų standartų rengimo gairės. 	<p>2024 m. I ketv.</p> <p>2024 m. II ketv.</p> <p>2024 m. IV ketv.</p> <p>2024 m. I ketv.</p>	<p>Atsakinga įstaiga – Vidaus reikalų ministerija</p> <p>Suinteresuotos šalys: ministerijos, kiti administracines ir viešąsias paslaugas teikiantys ir administruojantys subjektai</p>
Kontaktinė informacija			
Atsakingo asmens vardas, pavardė, pareigos, el. p. ir tel.	Artūras Palekas, Viešojo valdymo agentūros direktorius, arturas.palekas@vva.gov.lt , +370 5 219 6800 Alma Bulkevičienė, Vidaus reikalų ministerijos Viešojo administravimo ir vietos savivaldos politikos grupės vadovė, alma.bulkeviciene@vrm.lt , +370 5 271 7105		
Kokias pilietinės visuomenės organizacijas, privatus sektorius atstovus ar kitas suinteresuotas šalis planuojate įtraukti į įsipareigojimo įgyvendinimą?	Planuojama įtraukti vartotojų teisių NVO, privataus sektoriaus organizacijas, sutiksiančias bendradarbiauti vystant gerosios patirties mainus. Veiksmo įgyvendinimo metu numatoma vykdyti viešąsias konsultacijas su tikslinėmis planuojamų mokymų grupėmis, siekiant nustatyti jų kompetencijų tobulinimo poreikius.		

III veiksmas
Sukurti sąlygas ir užtikrinti bendrakūrybos proceso plėtrą

2024 m. sausio mėn. – 2025 m. gruodžio mėn.

Trumpas veiksmo aprašymas	Veiksmas skirtas sąlygoms sukurti ir bendrakūrybos proceso plėtrai užtikrinti nacionaliniu mastu.
Pagrindinė veiksmą įgyvendinanti įstaiga	Vyriausybės kanceliarija
Suaugintos šalys	<ul style="list-style-type: none"> • Viešojo sektoriaus įstaigos: ministerijos, ministerijoms pavaldžios įstaigos. • Pilietinės visuomenės atstovai: pilietiškumą skatinančios NVO, atvirumo plėtros srities ekspertai ir tyrėjai. • Kitos suaugintos šalys: Seimo kanceliarija.
Problemos aprašymas	
Pagrindinė sprendžiama problema	<p>Veiksmu sprendžiama problema – neveikiantis visuomenės įtraukimo į sprendimų priėmimą mechanizmas ir dialogo su visuomene trūkumas.</p> <p>2022 m. atnaujintame Vyriausybės darbo reglamente nustatyta išsamesnė ir nuodugnesnė viešųjų konsultacijų tvarka. Nepaisant reglamentavimo pakeitimų, viešųjų konsultacijų mechanizmas vis dar sudėtingai diegiamas viešojo sektoriaus institucijose: pabrėžiamas laiko trūkumas rengiant teisės aktų projektus ar prasmės įtraukti visuomenę stoka dėl mažai matomo indėlio į galutinį rezultatą. 2018–2021 m. Vyriausybė per metus pritarė vidutiniškai 518 įstatymų projektų, o daugeliu atvejų valstybės institucijos, prieš pradėdamos rengti teisinio reguliavimo pakeitimus, nesikonsultuoja su visuomene dėl galimų problemų ar jų sprendimo būdų.²¹ Remiantis STRATA duomenimis, atliekant teisės akto poveikio vertinimą konsultuojamasi ypač retai.²² Tai lemia, kad teisės akto inicijavimo etape per retai</p>

²¹ 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Vidaus reikalų ministerijos viešojo valdymo plėtros programos pagrindimas, 2022, https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Vie%C5%A1asis%20valdymas/2022-2030%20met%C5%B3%20Vie%C5%A1ojo%20valdymo%20pl%C4%97tros%20programos%20pagrindimas.pdf.

²² STRATA, *Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo praktikos Lietuvoje vertinimas*, 2021, <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2021-metai/20211004-PV-praktikos-Lietuvoje-vertinimas.pdf>.

	<p>remiamasi faktine informacija ir duomenimis, surinktais iš tikslinių grupių, kurios įgyvendina ir taiko teisės aktų nuostatas. Konsultavimosi praktikos trūksta ir teisės aktų projektų rengimo etape, vertinant teisės aktų projektų poveikį, dėl dažnai ad hoc principu rengiamų ir neplanuojamų teisės aktų. Dažniausiai visuomenei pateikiamas jau parengtas konkretus teisinio reguliavimo pakeitimas – teisės akto projektas, kuris daugeliu atvejų tiek dėl savo formos, tiek dėl turinio būna sunkiai suprantamas didžiąjai visuomenės daliai.</p> <p>Taigi nors teisinio reglamentavimas priimtas, viešųjų konsultacijų mechanizmas ir kitos visuomenės įtraukimo į sprendimų priėmimą iniciatyvos yra sudėtingai įgyvendinamos praktiškai. Tai lemia teisėkūros ir sprendimų priėmimo kokybės trūkumą.</p>
Pagrindinės problemos priežastys	<p>Proceso efektyvumo, nuoseklumo ir kūrybiškumo stygius Pastebima, kad dalis šalies institucijų visuomenę į sprendimų priėmimą įtraukia daugiau formaliai: nesiekia į konsultacijas pritraukti daugiau žmonių, jų turinį pateikti suprantama kalba ir patrauklia forma. Prie konsultacijų kokybės trūkumo prisideda ir tai, kad visuomenės įtraukimas nėra planuojamas, todėl vykdomas neturint aiškių gairių, nustatytų kokybės kriterijų, neskiriant pakankamai laiko.</p> <p>Taip pat atsižvelgiant į konsultavimosi procesus organizuojančių darbuotojų pastabas, anksčiau parengtos konsultavimosi ir įtraukimo proceso metodinės priemonės nėra patogios vartotojui. Taip pat nuo tada, kai buvo parengtos pirmosios viešųjų konsultacijų metodinės gairės, atsirado nemažai naujų gerųjų praktikų ir įtraukimo metodų. Tad svarbu gaires atnaujinti ir pritaikyti praktiniam vartojimui.</p> <p>Žemas kompetencijų lygis Viešojo valdymo institucijoms trūksta motyvacijos ir kompetencijų organizuoti sėkmingas visuomenės įtraukimo į viešojo valdymo sprendimų rengimo procesus veiklas. Net ir norint įtraukti visuomenės atstovus ir su jais bendradarbiauti, dažnai sudėtinga atrasti tinkamas suinteresuotas šalis ar tinkamus ir inovatyvius būdus juos įtraukti.</p> <p>Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į didelę darbuotojų kaitą viešajame sektoriuje, tad dažnai investicijos į kompetencijų stiprinimą tampa netvarios.</p> <p>Pasitikėjimo ir įsitraukimo stygius Lietuvoje, kaip ir daugelyje pasaulio valstybių, mažėja pasitikėjimas valstybe, išlieka žemas pasitikėjimas svarbiausiomis valdžios institucijomis ir jaučiamas galios daryti sprendimus stygius.²³</p> <p>Nors viešojo sektoriaus įstaigų turimos informacijos skaidrumas ir prieinamumas gyventojams didėja, kai kurie rodikliai vis dar neleidžia konstatuoti, kad Lietuvos viešasis valdymas tapo pakankamai atviras, įtraukiantis ir skatinantis visuomenę dalyvauti viešojo valdymo procesuose. Remiantis Lietuvos</p>

²³ OECD, „Building Trust to Reinforce Democracy: Main Findings from the 2021 OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions“, 2022.

korupcijos žemėlapiu duomenimis, 2022 m. sprendimų priėmimą kaip atvirą Lietuvoje vertino tik 11 proc. gyventojų²⁴, o 2022 m. pilietinės galios indeksas siekė vos 35,9 balo (iš 100 galimų)²⁵. Tai reiškia, kad Lietuvos visuomenė vis dar pilietiškai pasyvi, menkai naudojami dalyvavimo galimybės, nesijaučia galinti daryti įtaką ir nesulaukia grįžtamojo ryšio. Atitinkamai gyventojų dalyvavimo viešojo valdymo procese rodiklis vis dar nepakankamai aukštas: 2019 m. sudarė 50 proc. (t. y. tik apie pusė gyventojų žinojo apie savo galimybes ir būdus dalyvauti viešojo valdymo procesuose).²⁶ Išlieka nemažai iššūkių, norint užtikrinti realų visuomenės dalyvavimo rezultatų panaudojimą rengiant ir priimant viešojo valdymo sprendimus. Nors nauji technologiniai sprendimai leidžia greitai, paprastai ir nebrangiai pasiekti piliečius ir išgirsti jų nuomonę aktualiais klausimais, Lietuvoje stinga dialogo su visuomene kultūros, todėl ši galimybė yra per menkai išnaudojama.

Veiksmo aprašymas

Ankstesnis problemos sprendimas

Įgyvendinus EBPO rekomendacijas dėl atviro valdymo plėtros (2015 m.), Lietuvoje buvo parengti metodiniai viešųjų konsultacijų vykdymo įrankiai, sustiprinta valstybės tarnautojų kompetencija, vykdyta kryptinga komunikacija, numatant visuomenės galimybes dalyvauti priimant sprendimus. Nors ikipandeminiu laikotarpiu tai lėmė išaugusį ministerijų vykdomų viešųjų konsultacijų skaičių (apie 300 per metus), tačiau 2020 m. konsultacijų skaičius smarkiai sumažėjo (62 konsultacijos), o konsultavimosi brandos lygis išliko gana žemas.

Nustačius galimą atvirumo srities teisinio reglamentavimo trūkumą, 2022 m. atnaujintas Vyriausybės darbo reglamentas. Jame nustatyti konsultavimosi su visuomene atvejai, nurodyta, kokių tikslų ir kokia informacija bei duomenys paprastai gali būti renkami konsultavimosi metu, patikslinti reikalavimai, kaip rezultatai pateikiami sprendimų priėmėjui.

Iki šiol taip pat išbandytos įvairios bendrakūrybos praktikos, viena jų – Piliečių taryba rengiant valstybės pažangos strategiją „Lietuva 2050“, kuri buvo paremta svarstomosios demokratijos principais.

Nepaisant to, praktiškai bendrakūrybos iniciatyvos įgyvendinamos retai, viešojo sektoriaus darbuotojams vis dar trūksta įgūdžių ir gerųjų praktinių įtraukimo pavyzdžių.

²⁴ Specialiųjų tyrimų tarnyba, Lietuvos korupcijos žemėlapis 2022/2023 m.

²⁵ Pilietinės visuomenės institutas, Pilietinės galios indeksas 2022 m.

²⁶ Vidaus reikalų ministerijos užsakymu atliekamo Lietuvos gyventojų nuomonės tyrimas „Gyventojų pasitikėjimas valstybės ir savivaldybių įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas“, 2019 m.

Problemos sprendimai apima veiklas, kuriomis bus siekiama

1. Įtvirtinti konsultavimosi su visuomene įprotį ir didinti konsultavimosi kokybę diegiant paskatų mechanizmą.
2. Užtikrinti sąlygas viešajam sektoriui peržengti į lygiagretesnę santykį su visuomene diegiant bendrakūrybos praktikas, gerinant komunikaciją ir užtikrinant erdvės dialogui su visuomene kūrimą.

Bendradarbiavimo su visuomene gerosios praktikos sklaida | Kadangi trūksta konsultavimosi su visuomene ir jos įtraukimo į sprendimų priėmimą gerųjų praktikų, veiksmu bus siekiama skatinti įgyvendinti kokybiškas viešąsias konsultacijas ir kitas inovatyvias visuomenės įtraukimo iniciatyvas. Tai bus daroma pasitelkiant šiuos veiksmus:

- Kuriamas bendrakūrybos ir įvairių įtraukimo iniciatyvų gerųjų praktikų biblioteka. Viešai prieinama biblioteka suteiks galimybę pagal temą ar klausimo svarbą analizuoti vykstančius įtraukties projektus, praktikas, geruosius pavyzdžius.
- Rengiami bendrakūrybos gerųjų praktikų apdovanojimai, per kuriuos skleidžiama informacija apie įstaigas, kokybiškai skatinančias bendradarbiavimo mechanizmus. Apdovanojimai bus grįsti ir įvairiomis paskatomis (pavyzdžiui, pasitelkiant tarptautines organizacijas ir jų paramą iniciatyvų įgyvendinimui).
- Kuriamas veikiantis bendradarbiavimo tinklas, kuriame viešojo sektoriaus darbuotojai tarpusavyje galėtų dalintis gerosiomis praktikomis ir kylančiais klausimais. Tinklą galėtų sudaryti ir pilietinės visuomenės atstovai.

Bendrakūrybos ir konsultavimosi su visuomene gebėjimų ugdymas | Kuriant pagrindą visuomenės ir valdžios dialogui, svarbu užtikrinti nuolatinį kompetencijų stiprinimą. Tuo tikslu reikėtų įgyvendinti šias veiklas:

- Atnaujinti metodines priemones viešojo sektoriaus atstovams. Kūrimo procese užtikrinus vartotojų dalyvavimą, parengtos instrukcijos dėl bendrakūrybos ir viešųjų konsultacijų organizavimo būtų draugiškos vartotojui.
- Sukurti nuolat papildomą mokymų kanalą viešojo sektoriaus atstovams. Mokymo priemonės būtų grįstos inovatyviais procesais bei naujausiomis mokymų metodikomis.

	<p>Bendrakūrybos ir viešųjų konsultacijų bandomosios iniciatyvos Šių iniciatyvų tikslas - praktiškai įgyvendinti ir skleisti gerąsias patirtis, skatinant praktinio mokymosi procesą.</p> <p>Bendrakūrybos platformos tobulinimas Technologiniai sprendimai reikalingi tiek viešojo sektoriaus atstovui kaip visuomenės įtraukimo iniciatyvos organizatoriui, tiek pilietinės visuomenės atstovui – kaip vartotojui ir konsultacijų dalyviui. Šiuo veiksmu siekiama užtikrinti nuolatinę informacijos apie vykstančias konsultacijas ir panašias iniciatyvas srautą.</p>		
Siekiami rezultatai	<p>Šiuo veiksmu bus siekiama sukurti pagrindą kokybiškam valdžios ir visuomenės bendradarbiavimui per bendrakūrybos bei viešųjų konsultacijų mechanizmą. Pokyčių laikotarpis – iki 2026 m.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasiektas aukštesnis viešųjų konsultacijų brandos lygis (iki 2030 m. visos ministerijos bus pasiekusios pirmąjį arba antrąjį brandos lygį; 2025 m. – 10 ministerijų). • Visuomenės įtraukimas ankstyvosiose teisėkūros stadijose (didėjanti portale E.pilietis skelbiamų viešųjų konsultacijų dalis, kuriose tariamasi dėl problematikos ar sprendimo alternatyvų). • Įgyvendinti bent 4 gerųjų bendrakūrybos bei konsultavimosi praktikų projektai, besiremiantys tarptautinių organizacijų pagalba. 		
Veiksmo svarba atvirumo plėtrai			
Kaip veiksmas prisidės prie skaidrumo didinimo, atskaitomybės skatinimo ir visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus?	Veiksmas labiausiai prisidės prie visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus, nes juo bus siekiama kurti kokybiškesnę ir atviresnę viešųjų konsultacijų įgyvendinimo praktiką. Įgyvendinus veiksmą, ne tik padidės visuomenės įtraukimo iniciatyvų skaičius, bet ir pagerės jų kokybė, tad visuomenės dalyvavimo įtaka bus didesnė.		
Veiksmo įgyvendinimo planas			
Įgyvendinimo žingsnis	Laukiamas konkretus rezultatas	Įgyvendinimo pabaigos data	Suinteresuotos šalys
Bendradarbiavimo su visuomene gerosios praktikos sklaida	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sukurta gerųjų visuomenės įtraukimo praktikų biblioteka. 2. Suorganizuoti gerųjų praktikų apdovanojimai (bent vieni). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2024 m. III ketv. 2. 2025 m. I ketv. 3. 2024 m. IV ketv. 	Ministerijos ir kitos viešojo sektoriaus organizacijos, savivaldybių administracijos, Lietuvos savivaldybių asociacija,

	3. Suburtas nuolat veikiantis aktyvus tinklas, skirtas dalintis patirtimi ir gerosiomis praktikomis.		pilietinės visuomenės srities srities NVO
Bendrakūrybos ir konsultavimosi su visuomene gebėjimų ugdymas	1. Atnaujintos viešųjų konsultacijų organizavimo metodinės priemonės. 2. Parengtos bendrakūrybos iniciatyvų metodinės priemonės. 3. Sukurtas mokymų kanalas viešojo sektoriaus atstovams.	1. 2024 m. II ketv. 2. 2024 m. II ketv. 3. 2025 m. II ketv.	Viešojo sektoriaus darbuotojai
Bendrakūrybos ir viešųjų konsultacijų bandomosios iniciatyvos	Įgyvendinti bent 4 gerųjų bendrakūrybos bei konsultavimosi praktikų projektai.	2025 m. II ketv.	Ministerijos ir kitos viešojo sektoriaus organizacijos, savivaldybių administracijos, Lietuvos savivaldybių asociacija, pilietinės visuomenės srities srities NVO
Bendrakūrybos platformos tobulinimas	Atnaujinta viešųjų konsultacijų ir bendrakūrybos iniciatyvų skelbimo platforma.	2024 m. II ketv.	Ministerijos ir kitos viešojo sektoriaus organizacijos, pilietinės visuomenės plėtros srities NVO

Kontaktinė informacija

Atsakingo asmens vardas, pavardė, pareigos, el. paštas ir tel. numeris.	Ieva Kimontaitė, Vyriausybės kanceliarijos Vyriausybės komunikacijos departamento Atviros Vyriausybės skyriaus patarėja, ieva.kimontaite@lrv.lt , + 370 664 65831
Kokias pilietinės visuomenės organizacijas, privataus sektoriaus atstovus ar kitas suinteresuotas šalis planuojate įtraukti į įsipareigojimo įgyvendinimą?	Rengiant priemones planuojama bendradarbiauti su suinteresuotomis šalimis: NVO, atviro srities ekspertais, viešųjų paslaugų vartotojais, viešojo sektoriaus darbuotojais.